

Identificarea instrumentelor legale de combatere a amenințărilor la securitatea națională cauzate de traficul ilicit cu materiale radioactive și nucleare

The identification of legal instruments to combat the threats toward national security caused by illicit trafficking of nuclear and radioactive materials

CZU 343.344: 620.267

Gheorghe CAVCALIUC,
*doctorand, consorțiul Academia de Studii Economice din Moldova și
Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”*

SUMMARY

The subject of this article is the issue of illicit trafficking in nuclear and radioactive materials in time in relation to the development of the national and international regulatory framework to combat this phenomenon. The discovery of radioactivity has brought to humanity, besides benefits, major security threats. Crimes involving radioactive or nuclear material have a transnational dimension and international cooperation is imperative in counteracting them. In the Republic of Moldova, illegal activities involving the use of nuclear and radioactive materials are subject to administrative or criminal liability.

Keywords: *crime, illicit trafficking, radioactive material, nuclear material, international treaty, international cooperation, terrorism, security.*

REZUMAT

Obiectul de studiu al acestui articol îl constituie abordarea problematicii traficului ilicit cu materiale radioactive și nucleare pe parcursul timpului, în raport cu dezvoltarea cadrului normativ național și internațional de combatere a acestui fenomen. Descoperirea radioactivității a adus omenirii, pe lângă beneficii, amenințări majore la adresa securității. Crimele ce implică materiale radioactive sau nucleare au o dimensiune transnațională, iar cooperarea internațională este imperativă în contracararea acestora. În Republica Moldova activitățile ilegale cu utilizarea materialelor nucleare și radioactive sunt supuse răspunderii administrative sau penale.

Cuvinte-cheie: *infrațiune, trafic ilicit, material radioactiv, material nuclear, tratat internațional, cooperare internațională, terorism, securitate.*

Pericolul că terori tii sau grupările criminale ar putea dob ndi materiale radioactive  i nucleare a devenit mai alarmant odată cu progresul tehnologiei informa ionale, globalizarea financiară, precum  i cu utilizarea sporită a unor astfel de materiale în scopuri legale. Consecin ele dezastruoase, care se anun   în urma utilizării ilicite a materialelor radioactive  i nucleare, relevă gravitatea sporită a traficului ilicit cu asemenea materiale fa   de cel cu arme sau droguri.

Transformările la nivel internațional  i regional, cu impact asupra securităţii nucleare globale, inclusiv asupra Republicii Moldova, pe teritoriul căreia au fost deja descoperite 3 cazuri de trafic ilicit cu uraniu, necesită o cercetare multidimensională a acestor activităţi criminale pentru a răspunde eficient provocărilor existente  i pentru a mobiliza eforturile institu ilor naționale, astfel  nc t Republica Moldova să fie sursă de stabilitate  i securitate. De asemenea, dimensiunea transnațională a traficului ilicit cu materiale radioactive  i nucleare, este confirmată prin descoperirea unor re ele transnaționale de trafican i în Polonia, Rusia, Ungaria, România, Ucraina, fapt ce relevă indispensabilitatea coope r rii internaționale în vederea prevenirii  i combaterii acestui fenomen. [1, p. 95]

Dacă ar fi să ne întoarcem în timp  i anume, la sf r itul secolului al XIX-lea, c nd a fost descoperită radioactivitatea, majoritatea savan ilor credeau ca aceasta va aduce o contribu ie inestimabilă la dezvoltarea omenirii. Într-adevăr, diferite domenii, cum ar fi medicina, industria, agricultura, au avut de c ştigat, însă din cauza intereselor de înarmare a puterilor lumii, scopurilor teroriste  i criminale, această descoperire a dat flux unei amenin  ri majore la adresa păcii  i securităţii internaționale.

Este curios faptul că radioactivitatea, fiind de natură nucleară, nu depinde de temperatură, presiune, legături chimice etc. Datorită acestei proprietăţi, în anul 1896,

fizicianul francez H. Becquerel, studiind luminescen a unor săruri ale uraniului, a dedus că unele substan e emit radia ii fără a fi influen ate de factorii externi. Însă termenul de „radioactivitate” a fost elaborat de către Marie Curie, care a început să investigheze fenomenul recent descoperit de Becquerel, astfel ca în anul 1898 să bifeze o nouă descoperire privind radioactivitatea poloniului  i radiului.  n anul 1903 au fost formulate legile generale ale radioactivităţii, iar ulterior poten ialul materialelor radioactive a captat at t aten ia cercetătorilor c t  i a puterilor lumii, grupărilor teroriste  i criminale. [2]

 n această conjunctură istorică, c nd interesul pentru crearea armei atomice determina marile puteri să atragă cercetători  i fizicieni de valoare, o personalitate impresionantă de origine basarabeană s-a afirmat prin refuzul său de a participa la crearea bombei atomice. Este vorba de Piotr Kapi  , fizician, cercetător al atomului, director al Institutului cu Probleme Fizice, recreat în cadrul Academiei de  tiin e din Uniunea Sovietică, distins cu Premiul Nobel în anul 1978 pentru remarcabila sa activitate. Însă acest strălucit cercetător, pentru curajul său de a se împotrivi lucrărilor ce  in de crearea bombei atomice, a plătit cu pierderea func iei de director al Institutului, interzicerea de a comunica cu al i oameni de  tiin   plus 8 ani de arest la domiciliu. Astfel, deducem că dacă  i al i savan i ar fi urmat exemplul acestui erou  i ar fi renun at la implicarea în crearea celei mai distrugătoare arme de p n  atunci, ar fi fost evitate consecin ele tragice ale bombardamentelor nucleare. [3, p. 333]

Prin urmare, viitorul paradis radioactiv a fost umbr t de na terea bombei atomice – vedeta tehnologiilor nucleare. Pentru prima dată în istorie armele nucleare au fost lansate de către SUA asupra ora elor nipone Hiroshima  i Nagasaki la 6  i 9 august 1945. Impactul dezastruos al acestor atacuri a plasat problema aplicării armelor nucleare

în agenda principală a doctrinei dreptului internațional umanitar. Considerăm că crearea armelor de distrugere în masă, care au o putere distructivă nelimitată, cu consecințe groaznice reprezintă un început tragic pentru omenire. [4, p. 230-233]

De asemenea, printre „meritele” utilizării ilicite a materialelor nucleare și radioactive se evidențiază terorismul nuclear, care a fost recunoscut drept o potențială amenințare la adresa securității umane și prosperității economice începând cu anii 1970. O preocupare considerabilă față de traficul ilicit de materiale nucleare și radioactive a apărut la începutul anilor 1990, după o serie de incidente de confiscare a uraniului puternic îmbogățit, însă anume după atacurile din 11 septembrie 2001 eforturile de combatere a traficului ilicit s-au intensificat, pentru a nu permite ca materialele radioactive și nucleare să ajungă în mâinile teroriștilor. [5, p. 3-11]

Pe fondul evoluției acestor amenințări, o conotație istorică are declarația președintelui SUA, Barack Obama, din anul 2009, în cadrul Summit-ului Securității Nucleare desfășurat la Praga (Cehia), când a calificat terorismul nuclear drept „cea mai extremă și periculoasă formă de amenințare la adresa securității globale”, anunțând un efort internațional pentru securizarea materialelor nucleare și contracararea traficului ilicit cu acestea. [6]

Astăzi, toată lumea a auzit de radiație, radioactivitate, materiale radioactive și nucleare, arme de distrugere în masă, subiecte intens mediatizate și abordate de autorități. Totuși nu întotdeauna este perceput corect sensul acestor noțiuni, fiind deseori comise erori de interpretare. Plecând de la aceste realități, precum și de la obiectul de studiu cercetat, considerăm necesar de a oferi o precizare în privința diferenței existente dintre materialele nucleare și cele radioactive. Pentru elucidarea semnificației noțiunii de „material nuclear”, Convenția Internațională

de Suprimare a Actelor de Terorism Nuclear în articolul 1 (2) și Codul Penal al Republicii Moldova în articolul 134 (8) au stabilit concret care materiale intră în această categorie: plutoniul, cu excepția plutoniului a cărui concentrație de izotopi în plutoniu 238 depășește 80%; uraniul 233; uraniul îmbogățit în uraniu 235 sau 233; uraniul care conține amestecul de izotopi care se găsesc în natură altfel decât sub formă de minereu sau de reziduu de minereu; orice material conținând unul sau mai multe dintre elementele menționate. Prin uraniu îmbogățit în uraniu 235 sau uraniu 233 se înțelege uraniul care conține fie uraniu 235, fie uraniu 233, fie acești doi izotopi într-o astfel de cantitate încât raportul dintre suma acestor doi izotopi și izotopul 238 să fie superior raportului dintre izotopul 235 și izotopul 238 din uraniul natural. [7, art. 134/8] Dacă e să ne referim la noțiunea de „material radioactiv”, Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice în Republica Moldova stabilește concis că este vorba de orice material, în orice stare de agregare, care reprezintă fenomenul de radioactivitate, inclusiv deșeurile radioactive [8, art. 4]. Chiar dacă Codul Penal al Republicii Moldova nu definește noțiunea dată, găsim explicația necesară în Comentariul Codului Penal, care prevede că materialele radioactive reprezintă unități ionizante, care pot fi de proveniență artificială sau naturală, ce conțin elemente capabile să elimine energie sub formă de raze specifice (electromagnetice sau corpusculare) care pot distruge organismele vii. [9, p. 649] Astfel, în termeni mai simpli, concluzionăm că orice material nuclear are și proprietatea de a fi radioactiv, însă nu orice material radioactiv este nuclear.

Recunoscând că pericolul utilizării ilegale a materialelor radioactive și nucleare este cu adevărat global, iar nivelurile periculoase de contaminare radiologică se pot răspândi ușor dintr-o țară în alta, comunitatea

internațională a adoptat o serie de tratate internaționale prin care s-a încercat fortificarea eforturilor la asigurarea securității nucleare și combaterea activităților teroriste sau criminale. Dintre multitudinea de instrumente internaționale elaborate în acest domeniu, o valoare semnificativă au următoarele:

Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare a fost deschis spre semnare la data de 1 iulie 1968 la New York și a intrat în vigoare la 5 martie 1970, având drept obiectiv de a preveni răspândirea armelor nucleare și a tehnologiilor de arme, de a promova cooperarea în domeniul utilizării pașnice a energiei nucleare precum și realizarea dezarmării nucleare. Pe parcursul anilor, 191 de state (inclusiv Republica Moldova) au aderat la acest tratat, la moment făcând parte 190 de state, deoarece Coreea de Nord, una dintre marile puteri nucleare, s-a retras în anul 2003. Este îngrijorător și faptul că 4 state-membre ONU - India, Israel, Pakistan și Sudanul de Sud - nu au aderat la acest instrument internațional, care vine să contribuie la limitarea răspândirii armamentului nuclear. Tratatul recunoaște 5 state care dețin arme nucleare: SUA, Rusia, Regatul Unit, Franța și China, state care se regăsesc în cei 5 membri permanenți ai Consiliului de Securitate din cadrul ONU. De menționat că acest tratat instituie un sistem de garanții sub responsabilitatea Agenției Internaționale pentru Energie Atomică. [10]

Tratatul privind interzicerea completă a testelor nucleare, adoptat de către Adunarea Generală a ONU la 10 septembrie 1996, interzice exploziile nucleare de către oricine și oriunde: pe suprafața pământului, în atmosferă, sub apă și în subteran. Din păcate, tratatul nu este încă în vigoare deoarece nu a fost ratificat de către unele state dintre cele 183 semnatare: China, Egipt, Iran, Israel, SUA etc. [11]

Convenția privind protecția fizică a mate-

rialelor nucleare, adoptată la 26.10.1979 la Viena (în vigoare din 1987), reglementează protecția fizică a materialelor nucleare atât în timpul transportului internațional cât și în timpul transportării, depozitării și utilizării acestora pe teritoriul național. Această Convenție prevede măsuri rapide de localizare și recuperare a materialelor nucleare furate sau în contrabandă, pentru a preveni și combate infracțiunile conexe. În articolul 13, Convenția cere părților de a-și acorda asistență în cadrul procedurilor penale, iar în articolul 7 se impune armonizarea legislației penale naționale în domeniul circulației materialelor radioactive. [12]

Convenția Internațională privind Suprimarea Actelor de Terorism Nuclear, adoptată la New York la 13 aprilie 2005 în cadrul ONU, incriminează actele de terorism nuclear și promovează cooperarea polițienească și judiciară în prevenirea, investigarea și pedepsirea acestor acte. Convenția stabilește clar că utilizarea de materiale radioactive sau sabotarea unei instalații nucleare pentru a provoca decesul sau vătămarea trebuie calificate drept crime, încurajând statele să coopereze în prevenirea atacurilor teroriste prin schimb de informații și asistență reciprocă în cadrul anchetelor penale și procedurilor de extrădare. [13]

Rezoluția 1540, adoptată în aprilie 2004 de către Consiliul de Securitate al ONU, mandatează ca toate statele-membre să se abțină de la furnizarea sub orice formă de sprijin acordat actorilor nonstatali care încearcă să dezvolte, să achiziționeze, să fabrice, să dețină, să transporte, transfere sau să folosească arme nucleare, chimice sau biologice și mijloacele lor de livrare, să pună în aplicare măsuri eficiente de protecție fizică, securitate a frontierelor și de control al exporturilor. Rezoluția are și o valoare istorică, fiind prima decizie a Consiliului de Securitate prin care proliferarea armelor de distrugere în masă este calificată – în temeiul Capitolului VII al Cartei

ONU – drept amenințare la adresa păcii și securității internaționale. [14]

Din galeria tratatelor internaționale în domeniul securității radioactive și nucleare, la care Republica Moldova este parte, merită să fie menționate Convenția privind răspunderea civilă pentru daunele nucleare, încheiată la 21.05.1963 la Viena; Statutul Agenției Internaționale pentru Energia Atomică, adoptat la 26.10.1956 la New York sub egida ONU; Convenția cu privire la notificarea rapidă a unui accident nuclear întocmită la 26.09.1986 la Viena; Convenția cu privire la asistența în caz de accident nuclear sau urgență radiologică adoptată la 26.09.1986 la Viena; Convenția comună privind managementul în siguranță al combustibilului uzat și managementul în siguranță al deșeurilor radioactive în vigoare la 18 iunie 2001 etc. [15]

Analiza succintă a cadrului juridic internațional în domeniul radioactiv și nuclear scoate la iveală faptul că nu toți actorii internaționali au interesul de a adera sau implementa aceste tratate, care în mod firesc impun anumite reguli și restricții. Deci problema esențială nu constă în lipsa reglementărilor internaționale, ci în aplicarea eficientă a tratatelor internaționale existente. Sperăm că acțiunile statelor de a adera și asigura implementarea acestora poate aduce o contribuție majoră la consolidarea securității nucleare și combaterea traficului ilicit cu materiale radioactive și nucleare, inclusiv o mai bună cooperare și dezvoltare de relații amicale între națiuni, indiferent de sistemele lor constituționale și sociale.

Plecând de la specificul normelor internaționale care impun statelor-membre de a-și conforma legislația pe interior, constatăm că legiuitorul Republicii Moldova a dezvoltat baza normativă cu reglementări ce țin de utilizarea materialelor radioactive și nucleare în legislația penală, contravențională, a muncii, protecției mediului, activității de întreprinzător, export,

import, tranzit etc. Una dintre regulile de bază, transpusă din prevederile instrumentelor internaționale, este că materialele nucleare sau radioactive pot fi utilizate numai în scopuri pașnice și, bineînțeles, în condiții de siguranță. [8, art.1]

Astfel, consultând piramida cadrului normativ național care vizează activități cu utilizarea materialelor radioactive și nucleare, găsim reglementări în: Codul Penal nr. 985 din 18.04.2002; Codul Contravențional nr. 218 din 24.10.2008; Codul Muncii nr. 154 din 28.03.2003; Legea nr. 132 din 8 iunie 2012 privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice; Legea nr. 1163 din 26.07.2000 cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice; Legea nr. 235 din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător; Legea nr. 112 din 22.05.2008 pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova; Legea nr. 131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător; Legea nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515 din 16.06.1993 etc. [16]

În conformitate cu buchea legii, **în Republica Moldova se interzice expres** importul, exportul, reexportul, tranzitul, introducerea temporară a surselor de radiații ionizante (inclusiv parte a echipamentului medical sau de măsurare, calibrare) fără autorizație; importul deșeurilor radioactive, iar persoanele fizice și juridice care au intenția să practice sau care practică activități nucleare sau radiologice trebuie supuse autorizării de către Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice. Totodată, trebuie specificat faptul că autorizarea se efectuează prin eliberarea autorizației radiologice, care are un termen de valabilitate de 5 ani. [8, art. 9-19]

De asemenea, legiuitorul a interzis pe teritoriul Republicii Moldova construirea de termocentrale atomice, importul, amplasarea  i tranzitul armelor atomice, al combustibilului nuclear prelucrat, al deșeurilor nucleare de orice fel. Activit  ile în domeniul nuclear, precum importul, investiga ia  tiin ific , re tehnologizarea, elaborarea, producerea, prelucrarea, utilizarea, transportul, exportul, neutralizarea  i îngroparea surselor radioactive sunt admise numai în baza unei autoriza ii comune a autorit  ilor centrale pentru mediu  i sănătate. [17, art. 77-78]

Lu nd în considerare faptul că materialele nucleare pot fi folosite la fabricarea armelor nucleare, în legislația Republicii Moldova aceste materiale figurează în categoria „mărfurilor strategice” circula ia cărora este reglementată de Legea cu privire la controlul exportului, reexportului, importului  i tranzitului de mărfuri strategice. [18, art. 4]

 n ceea ce prive te răspunderea administrativă pentru activități care au tangen   cu utilizarea materialelor radioactive  i nucleare, Codul Contraven ional al Republicii Moldova stabile te sanc iuni pentru următoarele contraven ii:  nc lcarea regulilor de des  urare a activităților nucleare  i radiologice; des  urarea ilegală a activității de întreprinzător; excesul de putere privind actele permissive; încălcarea regulilor din domeniul metrologiei circula iei ilegale cu materiale radioactive  i nucleare. [19, art. 155 (1), 263, 313 (3), 345 (1)]

La examinarea răspunderii penale pentru ac iunile sau inac iunile ilegale în domeniul radioactiv  i nuclear, Codul Penal al Republicii Moldova  ncrimineaz  mai multe infracțiuni, dispersate în capitole diferite, pe care le putem clasifica în cinci categorii:

1.  n domeniul securității și ordinii publice:

- fabricarea, procurarea, prelucrarea, păstrarea, transportarea, folosirea sau neutralizarea substanțelor explozive sau ma-

terialelor radioactive fără autorizația corespunzătoare sau orice altă opera ie ilegală privind circula ia acestora; [7, art. 292]

- sustragerea materialelor sau a dispozitivelor radioactive ori a instala iilor nucleare, amenin area de a sustrage sau cererea de a transmite aceste materiale, dispozitive sau instalații nucleare; [7, art. 295]

- deținerea, confec ionarea sau utilizarea materialelor sau a dispozitivelor radioactive ori a instala iilor nucleare; [7, art. 295/1]

- s v r irea unei ac iuni îndreptate împotriva unei instalații nucleare sau care perturb  func ionarea unei instalații nucleare. [7, art. 295/2]

2.  n domeniul ecologic:

-  nc lcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor  i deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice. [7, art. 224]

3.  n domeniul economic:

- trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive  i explozive, precum  i a deșeurilor nocive  i a produselor cu destina ie dublă, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei [7, art. 248 (2)] ( n caz de circumstanțe agravante infracțiunea se califică conform alin. (5) al art. 248).

4.  n domeniul militar:

-  nc lcarea regulilor de m nuire a armei, de manipulare a muni iilor, a substanțelor explozive, radioactive  i a altor substan e  i obiecte ce prezintă un pericol sporit pentru cei din jur, dacă aceasta a cauzat vătămarea u oar  sau medie a integrității corporale sau a sănătății. [7, art. 373]

În domeniul asigurării păcii și securității omenirii:

- Proiectarea, producerea, dobândirea în alt mod, deținerea, păstrarea, transferarea sau transportarea materiei prime, a materialului fisionabil special, a echipamentului sau a materialului proiectat sau preparat pentru prelucrarea, utilizarea sau producerea materialului fisionabil special cunoscând că această materie, acest material sau echipament este destinat pentru a fi utilizat în activitatea de explozii nucleare sau în altă activitate nucleară care contravine tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. [7, art. 140/1 (4)]

Dat fiind faptul că la documentarea celor 3 cazuri de circulație ilegală cu materiale nucleare pe teritoriul Republicii Moldova, la pornirea urmăririi penale au fost invocate articolele 292 și 148 (2) din Codul Penal, considerăm oportun de a oferi o analiză succintă a acestor componente de infracțiuni.

Astfel, legiuitorul a prevăzut în articolul 292 din Cod Penal al Republicii Moldova răspunderea penală pentru: fabricarea, procurarea, prelucrarea, păstrarea, transportarea, folosirea sau neutralizarea materialelor radioactive, precum și orice altă operație ilegală privind circulația acestora – doar în cazurile în care aceste activități au fost săvârșite ilegal și fără autorizația corespunzătoare. Aceste activități incriminate se pedepsesc cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 3000 la 6000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice. În cazul agravantelor, dacă faptele prevăzute au provocat din imprudență decesul unei persoane sau alte urmări grave, pedeapsa este puțin mai dură - închisoare de la 5 la 10 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 8000 la 11000 unități conven-

ționale cu lichidarea persoanei juridice. [7, art. 292] De menționat că infracțiunea analizată este una formală, neavând relevanță survenirea urmărilor prejudiciabile, cu excepția urmărilor grave, care influențează doar la individualizarea pedepsei. În cazul urmărilor grave, care se pot manifesta prin vătămări medii, grave ale integrității corporale sau sănătății, cauzare de daune materiale în proporții mari, atitudinea făptuitorului trebuie să fie imprudentă. [20, p. 569] Analizând conținutul art. 292 din Codul penal, remarcăm că legiuitorul nu a tratat în mod direct actul infracțional de vânzare a materialelor radioactive, făcând referire doar la fabricare, procurare etc. În acest caz actul de vânzare poate fi încadrat potrivit sintagmei „alte operațiuni ilegale”. De asemenea, legislatorul a neglijat în denumirea articolului 292 CP noțiunea de „materiale nucleare”, care apare doar în alineatul 2 al acestui articol, indicând o formă agravantă a infracțiunii: „Aceleași fapte săvârșite cu materialul nuclear, dacă acestea creează pericolul de a cauza moartea ori vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, daune esențiale proprietății sau mediului, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 950 la 1350 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani”. [7, art. 292]

La examinarea infracțiunii de contrabandă prevăzută de art. 248 din Codul Penal, prezintă interes științific norma prevăzută la alineatul (2) unde sunt indicate și substanțele radioactive: „Treccrea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a drogurilor, etnobotanicelor, substanțelor cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, precum și a deșeurilor nocive și a produselor cu destinație dublă, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau

declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei”. [7, art. 248 (2)] Studiind obiectele materiale ale acestei forme speciale de contrabandă observăm că legislatorul nu enumeră printre acestea „materialul nuclear”, fapt ce presupune că în caz de depistare la frontiera vamală, acesta se va încadra în categoria substanțelor radioactive. Persoanele care comit intenționat infracțiunea de contrabandă și au atins vârsta de 16 ani riscă închisoare de până la 5 ani sau amendă în mărime de la 550 la 950 unități convenționale. În cazul în care subiectul infracțiunii este persoană juridică, pedeapsa este sub formă de amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea acesteia. Dacă sunt circumstanțe agravante, pedeapsa cu închisoarea poate fi maximum de 10 ani. [7, art. 248]

În urma celor expuse, conștientizând pericolul social al traficului ilicit cu materiale radioactive și nucleare, apar semne de întrebare asupra faptului cât de raționale sunt pedepsele stabilite de către legiuitor și cum pot contribui acestea la reeducarea infractorilor pentru a nu mai comite pe viitor astfel de infracțiuni. Considerăm că sancțiunile pentru genul dat de infracțiuni, care pot atenta la securitatea statului și vieții persoanelor, ținând cont că materialele nucleare sunt folosite la confecționarea armelor de distrugere în masă, sunt destul de blânde și nu pot contribui eficient la restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și la prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. În plus, complexitatea activității de trafic ilicit cu materiale radioactive atrage în procesul său și săvârșirea altor infracțiuni, cum ar fi: furtul,

falsificarea de acte, coruperea, traficul de influență, șantajul, ceea ce contribuie la înflorirea criminalității transnaționale. Cadrul normativ intern trebuie ajustat la realitățile și provocările actuale, ținând cont de gravitatea amenințării, precum și de complexitatea crimelor în domeniile radioactiv și nuclear, astfel încât infractorii să nu fie tentați să se aventureze în afacerile tenebre de dragul profitului material sau politic (în cazul actelor teroriste).

Concluzionăm că odată ce amenințarea traficului ilicit cu materiale radioactive și nucleare a devenit un pericol real pentru comunitatea internațională, statele lumii și-au mobilizat eforturile sub umbrela instrumentelor de cooperare internațională, precum și prin implementarea măsurilor specifice la nivel național. În pofida dezvoltării cadrului normativ național, precum și celui internațional în domeniul securității radioactive și nucleare, provocările criminale se amplifică în condițiile globalizării și gestionării ineficiente a transformărilor politice, economice și sociale. Cooperarea internațională reprezintă un factor determinant în asigurarea condițiilor de luptă împotriva amenințărilor nucleare, însă fiecare stat poartă responsabilitate pentru asigurarea securității materialelor radioactive și nucleare, pentru combaterea traficului ilicit cu acestea, astfel încât să nu fie admise scenarii tragice ce ar putea cutremura întreaga arhitectură de securitate a lumii.

În contextul celor expuse, am interveni cu o recomandare de a completa Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova cu reglementări de natură să fortifice cadrul legal național în domeniul prevenirii și contracarării amenințărilor aduse securității naționale prin traficul ilicit cu materiale radioactive și nucleare.

BIBLIOGRAFIE

1. Albu Petru. Crima organizată în perioada de tranziție, o amenințare la adresa securității statelor. Editura Ministerului Internelor și Reformei Administrative, 2007, 499 p. ISBN 978-973-745-054-8.
2. Brown G.I. Invisible Rays: A History of Radioactivity. Sutton 2002, 248 p. ISBN 978-0750926676 .
3. Roșca Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova. Chișinău: Pontos, 2016, 635 p. ISBN 978-9975-51-712-6.
4. Balan O., Burian Al. Drept internațional public. Volumul II, Chișinău. Tipografia Centrală, 2003, 388 p. ISBN 9975-78-276-0 .
5. Illicit Nuclear Trafficking: collective experience and the way forward, Proceeding of a International Conference Edinburgh, 19-22 november 2007, Viena, IAEA, 2008, 739 p. [Accesat 10.09.2018] Disponibil: http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub1316_web.pdf .
6. Remarks of President Barack Obama, Prague 2009. [Accesat 10.09.2017]. Disponibil: <https://www.armscontrol.org/ObamaPragueSpeech>.
7. Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002//Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 128-129 din 13.09.2002, cu modificările ulterioare.
8. Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice nr. 132 din 08.06.2012 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 229-233 din 02.11.2012, cu modificările ulterioare.
9. Barbăneagră A. Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Sarmis, 2009, 860 p. ISBN: 978-9975-105-20-0.
10. Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare, adoptat la 01.07.1968.
11. Tratatul privind interzicerea completă a testelor nucleare, adoptat la 10.09.1996.
12. Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare, adoptată la 26.10.1979.
13. Convenția Internațională privind Suprimarea Actelor de Terorism Nuclear, adoptată la 13.04.2005.
14. Rezoluția Consiliului de Securitate O.N.U. privind neproliferarea armelor de distrugere în masă nr. 1540, adoptată la 28.04.2004.
15. Lista tratatelor internaționale încheiate de către Republica Moldova [Accesat 03.09.2017]. Disponibil: http://www.mfa.gov.md/img/docs/Lista-Tratate-Bilaterale_30_01_17.pdf.
16. Coduri și legi. [Accesat 02.00.2017]. Disponibil: http://anranr.gov.md/ro/post/show/coduri_si_legi
17. Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515 din 16.06.1993 // Monitorul Parlamentului, nr. 10 din 01.10.1991, cu modificările ulterioare.
18. Legea cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice nr. 1163 din 26.07.2002//Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 137-138 din 27.10.2000, cu modificările ulterioare.
19. Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008//Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 3-6 din 16.01.2009, cu modificările ulterioare.
20. Brânză S., Ulianovschi X. et al. Drept Penal. Volumul II. Chișinău: Cartier, 2005, 787 p. ISBN 9975-79-325-8.

Prezentat: 21 noiembrie 2017.

E-mail: gheorghecavcaliuc@gmail.com